

ЕСЕ НА ТЕМА

Какво да се направи, за да забогатяват българите? (230 години от “Богатството на народите”)

Калин Любомиров Димитров

Тел. 0897 90 28 22
e-mail: kaldi@abv.bg

Икономически Университет Варна
Център Магистърско обучение

“Богатството на народите” въвежда читателя в света на икономиката, политиката, бизнеса чрез един достъпен и разбираем

език. Целта на този шедьовър е да: “да открие казуалните закони, които обясняват как се постига богатството” *

В това есе аз ще изложа моите виждания и ще направя един скромнен опит да отговоря на въпроса “Какво да се направи, за да забогатееят българите”.

Първо да видим какви са причините за това незавидно състояние на българите.

Тук бих направил едно условно разделение на причините, а именно: личностни и институционални.

Личностни причини

Под личностни причини приемам множество черти, които са се формирали и трайно са се загнездили у българина.

Основното е българската култура, ценностите и нагласи, които формират индивида като личност.

У повече българи преобладава неувереността в собствените си сили, способности, възможности. Сам потиска индивидуалността в себе си, смятайки че няма да успее да реализира потенциала си. Не желае да поеме някаква отговорност, да поеме риска да предприеме нещо ново, нещо криещо известна доза неопределеност, смятайки, че нищо не зависи от него. Широко разпространена е тезата, че всичко зависи от късмета, от други хора, от наличието на т.н. “възки”, тоест фактори извън неговата власт, но не и от способностите, знанията и вложените усилия. Тука вече наблюдаваме личности с външна локализация на контрола.

Според изследване на Rew Research Center едва 28% от българите смятат, че успехът, просперитетът, богатството зависят от тях, а 52% смятат, че това зависи от условия не зависещи от тях. Това все пак е някакъв напредък в сравнение с данните от 1991 г. където 73% са смятали, че нищо не зависи от тях. Тост забелязваме тенденция към намаляване на българите с външна локализация на контрола.

Друг тревожен факт е, че според изследване на Центъра за либерални стратегии близо 80 % от българите нямат т.н. пазарно мислене.

Горните факти и изследвания ясно посачват, че за българина ще е доста трудно, дори бих казал почти невъзможно да забогатее в близка бъдеще с тези нагласи и без да промени ценностите си.

* Тод Бухолц “Живи идеи от мъртви икономисти”

Друга личностна причина е образователната система в България.

Учебния процес у нас е свързан с наизустяването на фактите и по малко със стимулиране креативността на ученика. При обучението липсва инициативността, липсва диалога ученик – учител, което не стимулира критичността, способността за анализ, алтернативната гледна точка. Този дефектен модел на обучение съответно формира и възпроизвежда един модел на поведение на индивида, който почти не помага в професионалния му живот и дори възпрепятства нарастването на доходите и богатството. Засега образователната система не възпитава, не обучава на нещо много важно според мен – на предприемачество.

Черта която поради нейната липса трябва да се култивира чрез образованието.

Другите причини са институционални:

В България около 40% от дохода се изземва от държавата под формата на данаци, осигуровки, такси - един твърде висок процент.

Липсата на плосък данък у нас – прогресивната даначна система наказва тези които създават повече доходи и богатство, чрез нарастването на даначните ставки при нарастване на равнището на дохода.

Законстениял, свърх регулиран от държавата пазар на труда: наличието на минимална работна заплата – фиксирането на цена от държавата на цена на ресурса труд е пряка намеса на държавата на пазара на труда.

множество трудности и пречки при освобождаване на излишния персонал – чрез архаичен Кодекс на труда.

Прекомерната намеса на държавата в икономиката чрез наличието на множество регулации, лицензи и пр. и това изисква твърде много ресурси от страна на предприемачите за съобразяване с регулаторната рамка – около 860 часа годишно.

Какво може и трябва да се направи?

Най-трудното според мене е да се извърши промяната в самите нас. Да се изгради т.н. култура на риска. Българина да се опита да направи нещо ново, базирайки се на своите знания и способности.

* Проф. Стив Ханке – преподавател по икономика в университета "Джон Хопкинс" – САЩ

Да повярва, че блатосъстоянието, богатството зависят изцяло от

собствените усилия, предприемчивост, находчивост. Отърсване от недоверието в себе си, че нищо не зависи от нас. Формирането на личности с вътрешна локализация на контрола е от изключителна важност, а също и възприемане на т.н. "конфуциански" ценности – работа, спестовност, образование.

Образованието трябва да даде свободомислие, възможност да защитава и аргументира своята си гледна точка, да правокира активността у индивида. Да даде познания по чужди езици, да изгради способност за търсене на информация в интернет, спец. литература. Целта е да формира креативна личност, самостоятелна със способност за аналитично мислене, критичност дори и към авторитетите.

По отношение на институционалните пречки:

Въвеждане на плосък данък – той стимулира нарастването на доходите, богатството, понеже третира различните нива на богатството справедливо, т.е. не наказва способния, предприемчивия, този който е повишил благосъстоянието си и богатството си.

Премахването на минималната работна заплата - . определянето на тази минимална цена – за момента 160 лв. плюс социалните добавки прави около 198 – 200лв. – това е цената на труда, но това е може би нереално висока заплата за служители с ниска производителност, с малък принос в дейността на фирмата. И в крайна сметка именно те нямат формален достъп до работното място, а от там и до богатството.

Приемането на нов съвременен Кодекс на труда , съобразен с пазарните реалности у нас

Създаването на благосъстояние и богатство изисква свобода на предприемачеството. Държавната намеса в бизнеса е ограничаване на правото на частна собственост, на свобода на сключване на договори, поддържането на правото на собственост и свободата на договаряне които са основа на създаването на благосъстояние. Намесата на държавата трябва да се ограничи само до опазване на обществения ред, националната сигурност, приложение на върховенството на закона. Всяко регулиране извън тези области трябва да се премахне, тъй като ограничават богатството и благоденствието на българина. Лицензирането е приемлив начин за регулиране, но при следните условия -лицензите да са безсрочни и държавните институции да отнемат лиценза само при нарушение.

Администрацията трябва сама да обменя информация между отделните държавни органи относно отделните субекти: физически и юридически лица. Достъп до публичните регистри на различните

органи на администрацията, при цена покриваща само разходите за поддръжката на съответния регистър.

Елиминирането на “човешкия” елемент в работата на бизнеса с държавата - разрешителните се издават на основата на ясни правила.

Трябва да се стремим към минимизиране и опростяване на съществуващите лицензионни процедури, а не към увеличаване на контролните органи.

Законите – те трябва да гарантират на обществото неприкосновеността на частната собственост, защото както казва Стив Ханке * “ В момента, в който обществото приеме, че собствеността не е свещена като Божиите закони, настъпва анархия и тирания”.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Накрая бих препоръчал, за да повиши своето богатство, отделния индивид трябва да търси алтернативни източници на благосъстояние т.е. да не разчита само на например на работна си заплата.

Ключови личностни фактори според мене (без да претендирам за изчерпателност) за повишаване на богатството са: предприемчивост, вярата в собствените си способности, професионализъм, повишаване на производителността, дългосрочна ориентация на целите.

Ключови институционални фактори според мен, бих цитирал Стив Ханке – проф.по приложна икономика в университета “Джон Хопкинс” САЩ “ ...България трябва да следва либералния икономически модел, като ограничи влиянието на държавата върху икономика и намали регулациите върху пазара” -

Библиография:

Вестник “Капитал”

Тод Бухолц “Живи идеи от мъртви икономисти”

Проф. Юлиан Генов “Защо толкова малко успяваме”

Доц. Фани Узунова “Организационно поведение”

Институт за пазарна икономика www.ime-bg.org/

Център за либерални стратегии www.cls-sofia.org

